

एम.ए. (उत्तराद्ध) उर्दू— 2018

पेपर V	—	क़सीदा, मर्सिया, मसनवी
पेपर VI	—	उर्दू तनकीद और तहकीक
पेपर VII(A)	—	सब्सीडिएरी लैंग्वेज — फ़ारसी
पेपर VII(B)	—	तन्ज़ो मिज़ाह
पेपर VIII (A)	—	मज़मून निगारी ;किसी एक मौजू परद्ध
पेपर VIII (B)	—	तसव्वुफ़
पेपर VIII (c)	—	किसी एक विषय पर लघु शोध प्रबंध जो विभागाध्यक्ष द्वारा अनुमोदित किया जायेगा। (केवल नियमित छात्रों के लिए)
पेपर IX	—	उर्दू अदब आज़ादी के बाद।

एम.ए. (उत्तराद्ध) उर्दू — पंचम प्रश्न पत्र “क़सीदा, मर्सिया, मसनवी”

समय 3 घंटे

अंक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

- खण्ड (अ) :** इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 10
- खण्ड (ब) :** इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 50
- खण्ड (स) :** इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं) जो सभी इकाइयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं।
प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 40

नोट: इस खण्ड में एक लाज़मी सवाल तशरीह पर आधारित होगा।

इकाई — 1

उर्दू क़सीदे का इरतेका।
क़सीदे की तारीफ और अजज़ाए तरकीबी।
सौदा, ज़ौक और मोहसिन काकोरवी की क़सीदा निगारी।

इकाई — 2

उर्दू में मर्सिये की रिवायत।
मर्सिये की तारीफ और अजज़ाए तरकीबी।
ज़मीर, अनीस और दबीर की मर्सिया निगारी।

इकाई—3

उर्दू में मसनवी का आगाज और इरतेका।
मसनवी की तारीफ और फन।
मीर हसन, पंडित दयाशंकर नसीम और नवाब मिर्जा शौक की मसनवी निगारी।

इकाई—4

मसनवी सेहरूल बयान।
मसनवी गुलज़ारे नसीम।
मसनवी ज़ेहरे इश्क
(तीनों मसनवियों पर तनकीदी सवालात)।

इकाई-5

मुतालए मत्न (बराये तशरीह)

क़सीदे, मर्सिये और मसनवियों से माखूज़ इक़ितबासात की तनकीदी तशरीह।

पाठ्यपुस्तके :- (संकलित अंश)

1. सौदा	:	उठ गया बहमन व दे का चमनिस्ताँ से अमल।
2. जौक	:	जहे निशात अगर कीजिए इसे तहरीर।
3. मोहसिन काकोरवी	:	समते काशी से चला जानिबे मथुरा बादल।
4. जमीर	:	किस नूर की मजलिस में मेरी जल्वागरी है।
5. अनीस	:	जब क़ता की मसाफ़ते शबे आफ़ताब ने।
6. दबीर	:	पैदा शुआ-ए-महर की मिक़राज़ जब हुई।
7. मीर हसन	:	मसनवी सेहरूल बयान।
8. नसीम	:	गुलज़ारे नसीम।
9. नवाब मिर्जा शौक	:	ज़हरे इश्क

सहायक पुस्तके :

1. उर्दू क़सीदा निगारी का तनकीदी जाएज़ा द्वारा. मेहमूद इलाही।
2. उर्दू में क़सीदा निगारी द्वारा डॉ. अबू मोहम्मद सहर।
3. उर्दू मर्सिया द्वारा सिफ़ारिश हुसैन।
4. उर्दू मर्सिया का इरतेक़ा द्वारा मसीहुज़्ज़मा।
5. मवाज़ना-ए-अनीस व दबीर द्वारा शिबली नोमानी।
6. उर्दू मसनवी शिमालीहिन्द में द्वारा डॉ. ज्ञानचन्द जैन
7. उर्दू मसनवी का इरतेक़ा द्वारा अब्दुल कादिर सरवरी।
8. उर्दू मसनवी निगारी द्वारा — डॉ. मोहम्मद अकील।
9. अनीस शनासी द्वारा — डॉ. फ़ज़ले इमाम।
10. उर्दू मर्सिया निगारी द्वारा उम्मे हानी अशरफ़।
11. उर्दू क़सीदा निगारी द्वारा उम्मेहानी अशरफ़।

एम. ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू षष्ठम प्रश्न पत्र “उर्दू तनकीद और तहकीक़”

समय 3 घंटे

अंक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

- खण्ड (अ) :** इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 10
- खण्ड (ब) :** इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 50
- खण्ड (स) :** इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं) जो सभी इकाइयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 40

इकाई - 1

तनकीद का मफ़हूम। अरबी, फ़ारसी, संस्कृत और यूनानी के उसूल।

इकाई -2

इब्नेदाई तनकीदी तज़करे। उर्दू में तनकीद के मुख्तलिफ़ दबिस्तान। रूमानी, तअस्सुराती, जमालियाती

इकाई-3

अंग्रेजी में तनकीद के उसूल और उनका उर्दू में इस्तेमाल। उर्दू में जदीद तनकीद, नफ़िसयाती, मार्कसी, साइटिफिक।

इकाई-4

अमली तनकीद - अस्नाफ़े नस्र, दास्तान, नाविल, अफ़साना। असनाफ़े नज़्म - ग़ज़ल, नज़्म, क़सीदा, मर्सिया।

इकाई-5

तहकीक़ का मफ़हूम। तहकीक़ ओ तनकीद का बाहमी रिश्ता।

अहम मोहक्किकीन - अब्दुल हक़, मेहमूद शीरानी।

सहायक पुस्तकें :

1. शेरूल अजम - शिबली नोमानी
2. मगरबी शेरियात - अबुल कलाम कासमी
3. बाग़ व बहार - रशीद हसन खां
4. मशरीक़ व मगरबी में तनकीदी तसब्बुरात की तारीख - मो. हसन
5. तहकीक़ का फ़न - ज्ञान चंद जैन
6. दबिस्ताने तनकीद - सलीम अख़्तर
7. तनकीद के बुनियादी मसाईल - आले अहमद सुरूर
8. जदीद उर्दू तनकीद उसूलों नज़रियात - शारिब रूदोलवी
9. उर्दू तनकीद की तारीख - डॉ. मसीहउज़्ज़मा
10. उर्दू तनकीद पर एक नज़र - कलीमुद्दीन अहमद
11. तनकीदी नज़रियात हिस्सा अब्वल व दोम - अशफ़ाक मो. खाँ
12. अदबी तनकीद के उसूल - अशफ़ाक मो. खाँ
13. तनकीद और फ़न्ने तनकीद - नुरूलहसन नक़वी
14. Essay's on Criticism - T. S. Eliot

एम. ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू सप्तम प्रश्नपत्र**(अ) सब्सीडी एरी लैंग्वेज-फ़ारसी**

समय 3 घंटे

अंक : 100

नोट : सब्सीडिएरी लैंग्वेज के अन्तर्गत वही छात्र/छात्राएँ इस पेपर का चयन कर सकेंगे जिन्होंने बी.ए. स्तर पर फ़ारसी साहित्य को ऐच्छिक विषय के रूप में नहीं लिया हो।

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

खण्ड (अ) : इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 10

खण्ड (ब) : इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 50

खण्ड (स) : इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं) जो सभी इकाइयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 40

इकाई — 1

नस्र : मुतालआ मत्न बराये तशरीह, खुलासा व सवालात।

इकाई — 2

नस्र निगारों की सवानेह हयात और अदबी खिदमात।

इकाई—3

शायरी : मुतालआ मत्न बराये तशरीह, खुलासा व सवालात।

इकाई—4

शोअरा की सवानेह हयात और अदबी खिदमात
खुसरो इक़बाल साअदी

इकाई—5

उर्दू से फ़ारसी तर्जुमा। क़वाइद : इस्म, ज़मीर, सिफ़त, फ़ैल, इस्मे फ़ैल, इस्मे मफ़ऊल, मसदर, मुज़ारे, फ़ैले माज़ी और उसकी क़िस्में, हाल, मुस्तक़बिल, ईहाम, तज़ाद, तशबीह, इस्तेआरा, लफ़फ़ोनश्च मुरत्तब और ग़ैर मुरत्तब, मिरातुन्नज़ीर, हुस्ने तालील, तलमीह, तजाहुले आरिफ़ाना।

पाठ्यपुस्तक :

निसाबे फ़ारसी, मुरत्तबा फख़रूलइस्लाम आजमी, शिबली नेशनल कॉलेज अलीगढ़।

निम्नलिखित भाग पाठ्यक्रम में सम्मिलित नहीं है :- क़तआते बरगुज़ीदा।

सहायक पुस्तके :

जदीद किताब फ़ारसी हिस्सा अव्वल, दोम, सोम — मुरत्तबा आफ़ाक़ अहमद उरफ़ी।

एज्यूकेशनल बुक हाउस, अलीगढ़।

एम. ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू — सप्तम प्रश्न पत्र (ब) तन्ज़-व-मिज़ाह

समय 3 घंटे

अंक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

खण्ड (अ) : इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा। कुल अंक : 10

खण्ड (ब) : इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा। कुल अंक : 50

खण्ड (स) : इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते ह) जो सभी इकाइयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा। कुल अंक : 40

इकाई—1

उर्दू में तन्ज़, मिज़ाह निगारी का मुफ़स्सल मुताअला। मिज़ाह की तारीख़ अहमियत और इसके मुहर्रिकात।

तन्ज़ की तारीफ़, तन्ज़ व मिज़ाह के दरमियान रब्त। बुज़ला सन्जी और मिज़ाह का ताअल्लुक।

इकाई—2

उर्दू शायरी में तन्ज़ व मिज़ाह के आगाज़ व इरतिका का तनकीदी जायज़ा।

कुल्लियाते अकबर ;सिर्फ़ मज़ाहिया हिस्साद्ध मताएवाही (हले 50 पेज) पर तनकीदी सवालात।

इकाई-3

उर्दू नसर में तन्ज़ व मिज़ाह। रशीद अहमद सिद्दीकी, पितरस बुखारी के खुसूसी मुतालए की रोशनी में।

इकाई-4

हम अस्र उर्दू अदब में तन्ज़ व मिज़ाह। सआदत हसन मंटो, मुजतबा हुसैन, मुश्ताक अहमद युसुफी और शफीका फ़रहत के खुसूसी मुतालए की रोशनी में।

इकाई-5

ज़रगुज़श्त, मंटो के अफ़साने, बहर हाल व रांग नम्बर की रोशनी में मिज़ाह निगारी का जायज़ा।

पाठ्यपुस्तक :

1. खन्दाँ द्वारा रशीद अहमद सिद्दीकी।
2. पितरस के मज़ामीन द्वारा पितरस बुखारी।
3. बहर हाल, मुजतबा हुसैन
4. कुल्लियात अकबर इलाहबादी (सिर्फ़ मिज़ाहिया हिस्सा)
5. मताए वाही, द्वारा रज़ावाही नक़वी (सिर्फ़ इबतेदाई 50 पेज)
6. मन्टो के अफ़साने द्वारा सआदत हसन मन्टा
7. ज़र गुज़िशत द्वारा मुश्ताक अहमद युसुफी
8. रांग नम्बर द्वारा शफीका फ़रहत

सहायक पुस्तकें :

1. अलीगढ़ मैगज़ीन तन्ज़ों मिज़ाह नम्बर।
2. तन्ज़ियात व मुज़ाहेकात द्वारा रशीद अहमद सिद्दीकी
3. उर्दू में तन्ज़ों मिज़ाह द्वारा वज़ीर आगा
4. शाहकार, तन्ज़ों मिज़ाह नम्बर
5. आजकल, तन्ज़ो मिज़ाह नम्बर
6. उर्दू अदब में तन्ज़ों मिज़ाह द्वारा फुरक़त काकोरवी।
7. जदीद उर्दू अदब द्वारा डॉ. मोहम्मद हसन
8. आज का उर्दू अदब द्वारा डॉ. अबुललैस सिद्दीकी
9. उर्दू नॉविल में तन्ज़ो मिज़ाह द्वारा शमा अफ़रोज़ जैदी
10. उर्दू अदब में तन्ज़ों मिज़ाह द्वारा ताहिर तौसवी।

एम. ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू – अष्टम (अ) प्रश्न पत्र “मज़मून निगारी”

समय 3 घंटे

अंक : 100

मज़मून निगारी का निसाब निम्नलिखित मौजूआत पर मुशतमिल है। छात्रों को दिये गये मौजूआत में से किन्ही दो मौजूआत पर मज़मून लिखना होगा। मज़मून कम अज़ कम 1000 अल्फ़ाज़ पर मुशतमिल होगा।

उर्दू ज़बान की इब्तेदा से मुताल्लिक़ मुख़्तलिफ़ नज़रियात।

उर्दू अदब में मुख़्तलिफ़ तहरीकात और रूज़हानात।

असनाफ़े नसर व नज़्म।

उर्दू के अहम शोअरा व उदबा।

उर्दू के नुमांइदा दबिस्तान।

उर्दू के फ़रोग में सूफ़िया-ए-किराम की ख़िदमात।

उर्दू सहाफ़त निगारी।

उर्दू का मुस्तक़बिल।

राजस्थान में उर्दू शेअरो अदब।

मुख्तलिफ़ समाजी तहज़ीबी और अस्सी मौजूआत।

एम. ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू – अष्टम (ब) प्रश्न पत्र “तसव्वुफ़”

समय 3 घंटे

अंक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

- खण्ड (अ) :** इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 10
- खण्ड (ब) :** इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 50
- खण्ड (स) :** इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। (प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं) जो सभी इकाईयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 40

इकाई -1

तसव्वुफ़ की तारीफ़ तसव्वुफ़ की तारीख (खूसूसी अहद)।

इकाई -2

हिन्दुस्तान में तसव्वुफ़ का इरतिका। तसव्वुफ़ कि हिन्दुस्तानी समाज पर असर

इकाई -3

वहदतउल वजूद और वहदत उल शहूद। तसव्वुफ़ का हिन्दुस्तानी तसव्वुर और भक्ति तहरीक।

इकाई -4

तसव्वुफ़ में शरीयत और तरीक़त (1) ख़ाजा मोईनुद्दीन चिश्ती (2) ख़ाजा निज़ामुद्दीन औलिया
(3) बाबा शेख़ फ़रीद

इकाई -5

उर्दू नस्र में तसव्वुफ़

- (1) ख़ाजा मख़दूम (2) बन्दा नवाज़ ग़ैसू दराज़ (3) शेख़ बुरहानुद्दीन जानम
(2) उर्दू शायरी में तसव्वुफ़
(1) वली दकनी (2) सिराज औरंगाबादी (3) मीर तक़ी मीर
(4) मिर्ज़ा मज़हर जानेजानाँ (5) ख़ाजा मीर दर्द (6) असगर गौन्डवी

सहायक पुस्तकें :

1. इन्साइक्लोपेडिया ऑफ़ इस्लाम द्वारा मैसिजनर
2. तारीखें मशायखें चिश्त द्वारा के.ए. निज़ामी
3. एन. इन्ट्रोडक्शन टू इस्लाम मिस्टीसिज़्म द्वारा ए.जी. एनबरी
4. इस्लाम का असर हिन्दुस्तानी तमददुन पर द्वारा डॉ. ताराचन्द
5. फवाइदुल फवाद (इरान)
6. कशफुल महजूब (इरान)
7. किताब उल लम्मा
8. आईने एमारेफ़त – ऐज़ाज़ हुसैन
9. तसव्वुफ़ और इस्लाम द्वारा मौलाना अब्दुल माजिद दरियाबादी
10. मबाहिस व मसाइल द्वारा जिया अहमद बदायुनी
11. तसव्वुफ़ और उर्दू शायरी द्वारा सादिक़ हैदर दानिश
12. ए हिस्ट्री ऑफ़ तसव्वुफ़ इन इण्डिया द्वारा अतहर रिजवी हिस्सा अव्वल और दौ

13. मसाइले तसव्वुफ द्वारा मैराज अकबर आबादी
14. सूफीज्म इट्स सेन्ट्स एण्ड शेराइन द्वारा अकबर आबेसरी
15. असगर गौन्डवी द्वारा सलाम सन्देलवी
16. शरीअत और तरीकत द्वारा मौलाना अशरफ अली थानवी
17. तसव्वुफ की तारीफ और तारीख द्वारा शकील अहमद सिद्दीकी

एम. ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू – अष्टम (स) प्रश्न पत्र “लघुशोध प्रबन्ध”

किसी एक विषय पर लघुशोध प्रबन्ध विभागाध्यक्ष द्वारा अनुमोदित किया जायेगा। (केवल नियमित छात्रों के लिए)

एम.ए. (उत्तरार्द्ध) उर्दू नवम प्रश्न पत्र “उर्दू अदब आज्ञादी के बाद”

समय 3 घंटे

अंक : 100

पाठ्यक्रम पांच इकाई में विभाजित है लेकिन प्रश्न पत्र 3 खण्ड में विभाजित होगा। जो इस प्रकार है :-

- खण्ड (अ) :** इस खण्ड में एक अनिवार्य प्रश्न जिसमें प्रत्येक इकाई से 02 लघु प्रश्न लेते हुए कुल 10 लघु प्रश्न होंगे। प्रत्येक लघु प्रश्न का उत्तर लगभग 20 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 10
- खण्ड (ब) :** इस खण्ड में प्रत्येक इकाई से 02 प्रश्न लेते हुए कुल 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल 5 प्रश्नों के उत्तर देने होंगे। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 250 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 50
- खण्ड (स) :** इस खण्ड में 4 प्रश्न वर्णनात्मक होंगे। प्रश्न में भाग भी हो सकते हैं जो सभी इकाइयों में से दिए जावेंगे, किन्तु एक इकाई से एक से अधिक प्रश्न नहीं होगा। दो प्रश्नों के उत्तर दिये जाने हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 500 शब्दों में होगा।
कुल अंक : 40

इकाई-1

तरक्की पसन्द तहरीक का इरतिकाई सफ़र। जोश, मजाज़, जज़्बी, फ़ैज़, सरदार जाफ़री और मजरूह सुल्तानपुरी के हवाले से।

इकाई-2

उर्दू नॉवल और अफ़साने का इरतिकाई सफ़र। ज़ैल के नॉवल निगारों और अफ़साना निगारों का फ़न्नी और तनकीदी मुताअला। सआदत हसन मन्टो, डुष्ण चन्दर, इस्मत चुगताई, राजेन्द्र सिंह बैदी

इकाई-3

जदीदीयत का मफ़हूम। उर्दू शेअरो अदब में जदीद अदब और जदीदीयत में फ़र्क। उर्दू शेअरो अदब में जदीदीयत के रूज्हानात। मीराजी, नून.मी.म.राशिद और कुर्रतुलऐन हैदर के हवाले से।

इकाई-4

अहदे हाज़िर के अहम नक्क़ाद मो. हसन, शम्सुरहमान फ़ारूकी, गोपीचंद नारंग, क़मर रईस।

इकाई-5

राजस्थान में उर्दू शेअरोअदब का इरतिकाई सफ़र। राजस्थान के नुमाइन्दा उद्बा व शोअरा। एहतारामुद्दीन शाग़िल – अज़ीम बेग चुगताई मपत्तू कोटवी, बिस्मिल सईदी, मख़्बूर सईदी, राही शहाबी

सहायक पुस्तके :

1. तरक्की पसन्द अदब – सरदार जाफ़री।
2. तरक्की पसन्द शायरी का मुताअला। – खलीलउर्रहमान आजमी।
3. बीसवीं सदी में उर्दू नॉवील – युसूफ सरमस्त
4. उर्दू अदब की एक सदी – सय्यद अब्दुल्ला।
5. उर्दू अदब की तनकीदी तारीख – अहतशाम हुसैन

6. نیا اردو افسانا - کمار پاشی
7. تکرار شاعر-ا-جیپور - مولانا اہتاراموہین شاعیل اسمانی۔
8. راجسٹان میں اردو کے سو سال، اردو سمپوزیم جودھپور 1964-وہیدوللا خاں
9. راجسٹان میں اردو ادب کے لیے گہر مسلمان ہجرات کی خیدمات-ڈاکٹر ابول فہم اسمانی
10. راجسٹان میں اردو زبان و ادب 1857 تک-ڈا. ابول فہم اسمانی

M.A. (Final) URDU

ایم اے (اردو) سال آخر

پوچہ پنجم	: قصیدہ ، مرثیہ اور مثنوی
پوچہ ششم	: اردو تنقید اور تحقیق
پوچہ ہفتم (الف)	: سب سے ڈیری زبان (فارسی)
پوچہ ہفتم (ب)	: طنز و مزاح
پوچہ ہشتم (الف)	: مضمون نگاری
پوچہ ہشتم (ب)	: تصوف
پوچہ ہشتم (ج)	: تحقیقی مقالہ
پوچہ نہم	: اردو ادب آزادی کے بعد

M.A. (Final) URDU ایم اے (اردو) سال آخر

(Paper-5 : Qasida , Marsiya Aur Masnavi)

پوچہ پنجم : قصیدہ ، مرثیہ اور مثنوی

وقت ۳ گھنٹے کل نمبر ۱۰۰

نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہوگا۔

لیکن

پوچہ تین حصوں پر مشتمل ہوگا جس کی تفصیل اس طرح ہے

حصہ اول : اس حصہ میں ایک لازمی سوال جس میں ہر یونٹ سے دو

مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات ہونگے

ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰) الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم: اس حصہ میں ہر یونٹ سے دو سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) سوال ہونگے۔ ہر یونٹ سے ایک سوال کا انتخاب کرتے ہوئے کل پانچ سوالات کے جوابات تحریر کرنے ہونگے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں ہوگا
کل نمبر ۵۰

حصہ سوم: اس حصہ میں چار سوال تفصیلی ہونگے (سوالات کے حصہ بھی ہو سکتے ہیں) جو بھی یونٹ میں سے دئے جائیں گے لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہوگا۔ صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب میں تقریباً ۵۰۰ الفاظ ہونگے۔
کل نمبر ۳۰

(Unit-I)

- (۱) اردو قصیدے کا سفر
- (۲) قصیدے کی تعریف اور اس کے اجزائے ترکیبی
- (۳) سوزا، ذوق، اور محسن کا کوروی کی قصیدہ نگاری۔

(Unit-II)

- (۱) اردو میں مرثیے کی روایت۔
- (۲) مرثیہ کی تعریف اور اس کے اجزائے ترکیبی
- (۳) خمیر، انیس اور دیر کی مرثیہ نگاری۔

(Unit-III)

- (۱) اردو میں مثنوی کا آغاز اور ارتقاء
 (۲) مثنوی کی تعریف اور مثنوی کا فن۔
 (۳) میر حسن، پنڈت دیا شکر نسیم اور نواب مرزا شوق کی مثنوی نگاری۔

(Unit-IV)

- (۱) سحر ابیان
 (۲) گلزار نسیم
 (۳) زہر عشق
 نوٹ: تینوں مثنویوں پر تنقیدی سوالات۔

(Unit-V)

- مطالعہ متن برائے تشریح۔
 قصیدہ، مرثیہ اور مثنویوں سے ماخوذ اقتباسات کی تنقیدی تشریح
 نصابی متن:
 (۱) ٹھہ گیا بہمن و دے کا چمنستان سے عمل - سودا
 (۲) زہے نشاط اگر کیجئے اسے تحریر - ذوق
 (۳) سمت کاشی سے چھا جانب مہر ابادل - حسن کا کوروی
 (۴) کس تور کی مجلس میں مری جلوہ گری ہے۔ میر تمبیر

- (۵) جب قطع کی مسافت شب آفتاب نے۔ میر انیس
- (۶) پیدا شعاع مر کی مقراض جب ہوئی۔ مرزا دیر
- (۷) مثنوی سحر البیان۔ میر حسن
- (۸) گلزار نسیم پنڈت دیاندر نسیم
- (۹) زہر عشق نواب مرزا شوق

معاون کتب :

- (۱) اردو قصیدہ نگاری کا تنقیدی جائزہ از محمود الہی
- (۲) اردو میں قصیدہ نگاری از ابو محمد سحر
- (۳) اردو مرثیہ از سفارش حسین
- (۴) اردو مرثیہ کا ارتقا از مسیح الزریں
- (۵) موازنہ انیس و دیر از شبلی نعمانی
- (۶) اردو مثنوی شمالی ہند میں از گیان چند جین
- (۷) اردو مثنوی کا ارتقاء از عبدالقادر سروری
- (۸) اردو میں مثنوی نگاری از محمد عتیق
- (۹) انیس شناسی از ڈاکٹر فضل امام
- (۱۰) اردو مرثیہ نگاری از ام ہانی اشرف
- (۱۱) اردو قصیدہ نگاری از ام ہانی اشرف

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)
(Paper-6 : Urdu Tanqeed Aur Tahqeeq)

پرچہ ششم - اردو تنقید اور تحقیق

وقت : تین گھنٹہ
نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہوگا۔
کل نمبر : ۱۰۰

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہوگا جس کی تفصیل اس طرح ہے
حصہ اول : اس حصہ میں ایک ازمی سوال جس میں ہر یونٹ سے دو
مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات ہونگے
ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰) الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم : اس حصہ میں ہر یونٹ سے دو سوال لیتے ہوئے کل
دس (۱۰) سوال ہونگے۔ ہر یونٹ سے ایک سوال کا انتخاب
کرتے ہوئے کل پانچ سوالات کے جوابات تحریر کرنے
ہونگے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں ہوگا

کل نمبر ۵۰

حصہ سوم : اس حصہ میں چار سوال تفصیلی ہونگے (سوالات کے حصہ
بھی ہو سکتے ہیں) جو سبھی یونٹ میں سے دئے جائیں گے
لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہوگا۔
صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب میں تقریباً
۵۰۰ الفاظ ہونگے۔
کل نمبر ۴۰

(Unit-I)

- (۱) تنقید کا مفہوم
(۲) عربی، فارسی، سنسکرت اور یونانی تنقید کے اصول

(Unit-II)

- (۱) ابتدائی تنقیدی تذکرے
(۲) اردو میں تنقید کے مختلف دستان - رومانی، تاثراتی، جمالیاتی

(Unit-III)

- (۱) انگریزی میں تنقید کے اصول اور ان کا اردو میں استعمال
(۲) اردو میں جدید تنقید - نفسیاتی، مارکسی، سائنٹفک

(Unit-IV)

- (۱) عملی تنقید - (الف) اصنافِ نثر - داستان، ناول، افسانہ
(ب) اصنافِ نظم - غزل، نظم، قصیدہ، مرثیہ

(Unit-V)

- (۱) تحقیق کا مفہوم
(۲) تحقیق و تنقید کا باہمی رشتہ
(۳) اہم محققین عبدالحق، محمود شیرانی

معاون کتب :

- (۱) شعر العجم از شبلی نعمانی
- (۲) مغربی شعریات اور اردو تنقید کی روایت ، بیو الکلام قاسمی
- (۳) باغ و بہار مرتبہ رشید حسن خاں
- (۴) مشرق و مغرب میں تنقیدی تصورات کی تاریخ از محمد حسن
- (۵) تحقیق کا فن گیان چند جین
- (۶) وستان تنقید از سیم اختر
- (۷) تنقید کے بنیادی مسائل از آل احمد سرور
- (۸) جدید اردو تنقید اصول و نظریات از شادب رودلوئی
- (۹) اردو تنقید کی تاریخ از ڈاکٹر مسیح الزماں
- (۱۰) اردو تنقید پر ایک نظر از کلیم الدین احمد
- (۱۱) تنقیدی نظریات حصہ اول اور دوم از اشفاق محمد خان
- (۱۲) ادبی تنقیدی اصول ترجمہ از اشفاق محمد خان
- (۱۳) تنقید اور فن تنقید از نور الحسن نقوی
- (۱۴) لسے ان کریٹیزم از ٹی اے ایٹ

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)
Paper-7-A: Subsidiary Language (Persian)

پرچہ ہفتم (الف) : سب سے ڈیری زبان (فارسی)

وقت : تین گھنٹہ کل نمبر : ۱۰۰

نوٹ : سب سے ڈیری زبان کے تحت وہی طالبہ و طالبات اس پرچے کو منتخب کر سکتے ہیں جنہوں نے فی اے میں فارسی ادب کو اختیاری مضمون کے طور پر نہیں پڑھا ہو۔
نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہوگا۔

تین

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہوگا جس کی تفصیل اس طرح ہے
حصہ اول : اس حصہ میں ایک لازمی سوال جس میں ہر یونٹ سے دو مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات ہونگے
ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰) الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم : اس حصہ میں ہر یونٹ سے دو سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) سوال ہونگے۔ ہر یونٹ سے ایک سوال کا انتخاب کرتے ہوئے کل پانچ سوالات کے جوابات تحریر کرنے ہونگے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں ہوگا

کل نمبر ۵۰

حصہ سوم : اس حصہ میں چار سوال تفصیلی ہونگے (سوالات کے حصہ بھی ہو سکتے ہیں) جو سبھی یونٹ میں سے دئے جائیں گے لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہوگا۔ صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب میں تقریباً ۵۰۰ الفاظ ہونگے۔ کل نمبر ۳۰

(Unit -I)

نثر : مطالعہ متن برائے تشریح ، خلاصہ و سوالات

(Unit -II)

نثر نگاروں کی سوانح حیات اور ادبی خدمات

(Unit -III)

شاعری : مطالعہ متن برائے تشریح ، خلاصہ و سوالات

(Unit -IV)

شعراء کی سوانح حیات اور ادبی خدمات

(Unit -V)

- (۱) اردو سے فارسی میں ترجمہ
- (۲) قواعد : اسم ، ضمیر ، صفت ، فعل ، اسم فعل ، مصدر ، مضارع ، فعل ماضی اور اس کی قسمیں حال ، مستقبل ، ایہام ، تضاد

، تشبیہ، استعارہ، لف و نشر مرتب اور غیر مرتب، مراعاة النظیر، حسن
تعلیل، حلیج، تجاویز عارفانہ
نصابی کتاب :

نصاب قاری، مرتبہ فخر الاسلام اعظمی، شبلی نیشنل کالج اعظم گڑھ
مندرجہ ذیل حصہ شامل نصاب نہیں ہے۔
قطعات برتریدہ

معذون کتب :

جدید کتاب قاری حصہ اول، دوم، سوم مرتبہ آفاق احمد عربی
ایجوکیشن بک ہاؤس علی گڑھ

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)

(Paper-7-B : Tanz-O-Mizah)

پرچہ ہفتیم (ب) : طنز و مزاح

کل نمبر ۱۰۰

وقت تین گھنٹہ

نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہوگا۔

لیکن

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہوگا جس کی تفصیل اس طرح ہے
حصہ اول: اس حصہ میں ایک لازمی سوال جس میں ہر یونٹ سے دو
مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات ہونگے
ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً ۲۰ الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم: اس حصہ میں ہر یونٹ سے دو سوال لیتے ہوئے کل
دس (۱۰) سوال ہونگے۔ ہر یونٹ سے ایک سوال کا انتخاب
کرتے ہوئے کل پانچ سوالات کے جوابات تحریر کرنے
ہونگے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۵۰

حصہ سوم: اس حصہ میں چار سوال تفصیلی ہونگے (سوالات کے حصہ
بھی ہو سکتے ہیں) جو سبھی یونٹ میں سے دئے جائیں گے
لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہوگا۔
صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب میں تقریباً
۵۰۰ الفاظ ہونگے۔

کل نمبر ۴۰

(Unit -I)

- (1) اردو میں طنز، مزاح نگاری کا مفصل مطالعہ
- (2) مزاح کی تاریخ اہمیت اور اسکے محرکات
- (3) طنز کی تعریف، طنز و مزاح کے درمیان ربط
- (4) بذلہ سنجی اور مزاح کا تعلق

(Unit -II)

- (1) اردو شاعری میں طنز و مزاح کے آغاز و ارتقاء کا تنقیدی جائزہ
- (2) کلیات اکبر (صرف مزاحیہ حصہ) متاعِ وانی (پہلے ۵۰ صفحات) پر تنقیدی سوالات
- (3) اکبر الہ آبادی اور رضا نقوی وانی کے کلام کا تنقیدی جائزہ

(Unit -III)

- (1) اردو نثر میں طنز و مزاح
- (2) رشید احمد صدیقی، پطرس بخاری کے خصوصی مطالعے کی روشنی میں۔

(Unit -IV)

- (1) ہم عصر اردو ادب میں طنز و مزاح
- (2) سعادت حسن منٹو، مجتبیٰ حسین، مشتاق احمد یوسفی اور شفیقہ فرحت کے خصوصی مطالعے کی روشنی میں

(Unit -V)

- (1) زرگزشت ، منٹو کے افسانے ، بہر حال اور رائگ نمبر کی روشنی میں مزاح نگاری کا جائزہ۔
نصابی کتب :

- (1) خندان - رشید احمد صدیقی
(2) پطرس کے مضامین - پطرس بخاری
(3) بہر حال مجتبیٰ حسین
(4) کلیات اکبر (صرف مزاحیہ حصہ)
(5) متاعِ وائیں ، رضا نقوی وائیں (پہلے ۵۰ صفحات)
(6) منٹو کے افسانے - سعادت حسن منٹو
(7) زرگزشت (مشتاق احمد یوسفی)
(8) رائگ نمبر - شفیقہ فرحت
ادبوی کتب :

- (1) علی گڑھ میگزین طنز و مزاح نمبر
(2) طنزیات و مضحکات - رشید احمد صدیقی
(3) اردو ادب میں طنز و مزاح - وزیر آغا
(4) شاہکار - طنز و مزاح نمبر
(5) آجکل طنز و مزاح نمبر

- (۶) اردو ادب میں طنز و مزاح فرقت کا کوری
 (۷) جدید اردو ادب۔ محمد حسن
 (۸) آج کا اردو ادب ابو الیث صدیقی
 (۹) اردو ناول میں طنز و مزاح شیخ الفروز زیدی
 (۱۰) اردو ادب میں طنز و مزاح طاہر تونسوی

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)
 (Paper-8 (A) : Essay Writing)

پرچہ ہشتم (الف) : ”مضمون نگاری“

وقت تین گھنٹہ
 کل نمبر ۱۰۰
 مضمون نگاری کا نصب مندرجہ ذیل موضوعات پر مشتمل ہے۔ طلبہ کو
 کوئی سے دو موضوعات پر مضمون لکھنا ہوگا۔ ہر سوال کا جواب کم از کم
 ایک ہزار الفاظ پر مشتمل ہوگا۔

- (۱) اردو زبان کی ابتدا سے متعلق مختلف نظریات۔
 (۲) اردو ادب میں مختلف تحریکات اور رجحانات۔
 (۳) اصنافِ نثر و نظم۔
 (۴) اردو کے اہم شعراء و ادباء۔
 (۵) اردو کے نمائندہ دبستان۔
 (۶) اردو کے فروغ میں صوفیائے کرام کی خدمات

- (۷) اردو صحافت نگاری
 (۸) اردو کا مستقبل
 (۹) راجستھان میں اردو شعر و ادب
 (۱۰) مختلف سماجی تہذیبی اور عصری موضوعات۔

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)
 (Paper-8-B : Tasvuf)

پرچہ ہشتم (ب) : تصوف

وقت تین گھنٹہ کل نمبر ۱۰۰

نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہوگا۔
 لیکن

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہوگا جس کی تفصیل اس طرح ہے
 حصہ اول : اس حصہ میں ایک لازمی سوال جس میں ہر یونٹ سے دو
 مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات ہونگے
 ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰) الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم : اس حصہ میں ہر یونٹ سے دو سوال لیتے ہوئے کل
 دس (۱۰) سوال ہونگے۔ ہر یونٹ سے ایک سوال کا انتخاب
 کرتے ہوئے کل پانچ سوالات کے جوابات تحریر کرنے
 ہونگے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں ہوگا

کل نمبر ۵۰

حصہ سوم : اس حصہ میں چار سوال تفصیلی ہونگے (سوالات کے حصہ بھی ہو سکتے ہیں) جو سبھی یونٹ میں سے دئے جائیں گے لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہوگا۔ صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب میں تقریباً ۵۰۰ الفاظ ہونگے۔ کل نمبر ۴۰

(Unit - I)

- (۱) تصوف کی تعریف
- (۲) تصوف کی تاریخ اور اسکا خصوصی عہد

(Unit - II)

- (۱) ہندوستان میں تصوف کا ارتقاء
- (۲) تصوف کا ہندوستانی سماج پر اثر

(Unit - III)

- (۱) وحدت الوجود و وحدت الشہود
- (۲) تصوف کا ہندوستانی تصور اور بھکتی تحریک

(Unit - IV)

- (۱) تصوف میں شریعت اور طریقت
- (۲) خواجہ معین الدین چشتی ، نظام الدین اولیا ، بابا شیخ فرید

(Unit - V)

- (۱) اردو نثر میں تصوف
خواجہ مخدوم، بندہ نواز گیسو دراز، برہان الدین جامی
- (۲) اردو شاعری میں تصوف
ولی دکنی، سراج اورنگ آبادی، میر تقی میر،
مرزا مظہر جان جاناں، خواجہ میر درد، اصغر گونڈوی

معاون کتب :

- (۱) انسائیکلو پیڈیا آف اسلام۔ مرتبہ میجر
- (۲) تاریخ مشائخ چشتیہ مصنف کے۔ اے نظامی
- (۳) این انٹروڈکشن ٹو اسلام مسٹریز۔ اے جی انجری
- (۴) اسلام کا اثر ہندوستانی تمدن پر مصنف ڈاکٹر تارا چند
- (۵) فوائد النواد (ایران)
- (۶) کشف المحجوب (ایران)
- (۷) کتاب الملع
- (۸) آئینہ معرفت مصنف اعجاز حسین
- (۹) تصوف اور اسلام مصنف مولانا عبد الماجد دریا آبادی
- (۱۰) مباحث و مسائل مصنف ضیا احمد بر ایونی
- (۱۱) تصوف اور اردو شاعری مصنف صادق حیدر دانش

(۱۲) اے ہسٹری آف تصوف ان انڈیا از الطہر رضوی حصہ
اول، دوم

(۱۳) مسائل تصوف از معراج کبر آبادی

(۱۴) صوفیہ مائٹس سیمینٹس اینڈ شرائین کبر آیسری

(۱۵) اصغر گونڈوی از سام سندیلوی

(۱۶) شریعت اور طریقت از مولانا اشرف علی تھانوی

(۱۷) تصوف کی تعریف اور تاریخ از تھکیل احمد صدیقی

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)

(Paper-8-C : Dissertation)

پروچہ ہشتم (ج) : تحقیقی مقالہ

کسی ایک اولیٰ موضوع پر تحقیقی مقالہ صدر شعبہ سے منظور شدہ

(صرف ریگولر طلبہ کے لئے)

ایم اے (اردو) سال آخر (M.A. Final Urdu)
(Paper-9 : Urdu Adab Azadi Ke Bad)

پرچہ نمبر : ”اردو ادب آزادی کے بعد“

کل نمبر ۱۰۰

وقت تین گھنٹہ

نصاب پانچ یونٹ پر مشتمل ہوگا۔

لیکن

پرچہ تین حصوں پر مشتمل ہوگا جس کی تفصیل اس طرح ہے
حصہ اول : اس حصہ میں ایک لازمی سوال جس میں ہر یونٹ سے دو
مختصر سوال لیتے ہوئے کل دس (۱۰) مختصر سوالات ہو گئے
ہر مختصر سوال کا جواب تقریباً بیس (۲۰) الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۱۰

حصہ دوم : اس حصہ میں ہر یونٹ سے دو سوال لیتے ہوئے کل
دس (۱۰) سوال ہو گئے۔ ہر یونٹ سے ایک سوال کا انتخاب
کرتے ہوئے کل پانچ سوالات کے جوابات تحریر کرنے
ہو گئے۔ ہر سوال کا جواب تقریباً ۲۵۰ الفاظ میں ہوگا۔

کل نمبر ۵۰

حصہ سوم : اس حصہ میں چار سوال تفصیلی ہو گئے (سوالات کے حصہ
بھی ہو سکتے ہیں) جو بھی یونٹ میں سے دئے جائیں گے
لیکن ایک یونٹ میں سے ایک سے زیادہ سوال نہیں ہوگا۔
صرف دو سوال کے جواب دینا ہے ہر جواب میں تقریباً
۵۰۰ الفاظ ہو گئے۔
کل نمبر ۴۰

(Unit -I)

۱۔ ترقی پسند تحریک کا ارتقائی سفر
جوش، مجاز، جذبی، فیض، سردار جعفری
اور مجردح سلطان پوری کے حوالے سے

(Unit -II)

(الف) اردو ناول اور افسانہ کا ارتقائی سفر
(ب) ذیل کے ناول اور افسانہ نگاروں کا فنی اور تنقیدی مطالعہ
سعادت حسن منٹو، کرشن چندر، عصمت چغتائی، راجندر سنگھ بیدی

(Unit-III)

جدیدیت کا مفہوم۔
اردو شعرو ادب میں جدید اور جدیدیت کا فرق۔
اردو شعرولوب میں جدیدیت کے رجحانات۔
میراجی، ن.م. راشد اور قرۃ العین حیدر کے حوالے سے۔

(Unit-IV)

عمد حاضر کے اہم نقاد
محمد حسن، شمس الرحمن فاروقی، گوپی چند نارنگ، قمر رئیس

(Unit-V)

- (۱) راجستھان میں اردو شعرو ادب کا ارتقائی سفر
 (۲) راجستھان کے تماشندہ ادب و شعراء: احترام الدین شاغل ،
 مرزا عظیم بیگ چغتائی مفتوں کوٹوی ، بسمل سعیدی مخمور سعیدی ،
 رائی شہانی

معاون کتب :

- (۱) ترقی پسند ادب از - سردار جعفری
 (۲) ترقی پسند شاعری کا مطالعہ از - خلیل الرحمان اعظمی
 (۳) بیسوی صدی میں اردو ناول از یوسف مرست
 (۴) اردو ادب کی ایک صدی از - سید عبداللہ
 (۵) اردو ادب کی تنقیدی تاریخ از - احتشام حسین
 (۶) نیا اردو افسانہ از کمارپاشی
 (۷) تذکرہ شعرائے بے پور از مولانا احترام الدین شاغل عثمانی
 (۸) راجستھان میں اردو کے سو سال ، اردو سپوزیم جوہیورہ
 از وحید اللہ خان
 (۹) راجستھان میں اردو ادب کے لئے غیر مسلم حضرات کی
 خدمت از ڈاکٹر ابو الفیض عثمانی
 (۱۰) راجستھان میں اردو زبان و ادب کے ۱۸۵ تک
 از ڈاکٹر ابو الفیض عثمانی